



Anders Thiset.
1850—1917.

Ved fhv. Arkivar i Rigsarkivet A. Thisets Død, som indtraf 14. Juli, har Studiet af den gamle danske Adels Genealogi og Sfragistik mistet sin uomstridt mest fremragende Dyrker i Nutiden som i Fortiden, og den danske Afdeling af Samfundet for dansk-norsk Genealogi og Personalthistorie fristet Tabet af sin i dets Bestaaen og Trivsel varmt interesserede Formand. Hans første genealogiske Arbejde fremkom i dets Tidsskrift, hvortil han gennem Aarene har ydet talrige Bidrag; for en talrig Kreds af Samfundets Medlemmer holdt han sit sidste Foredrag afvigte Vinter.

Thisets Livsdata er snart berettede. Født i København 25. Febr. 1850 fik han, kun 14 Aar gammel, Ansættelse under Civilisten, blev 1883 Assistent i Rigsarkivet, 1889 Arkivsekretær, og ved C. F. Brickas Udnævnelse til Rigsarkivar 1897 dennes Efterfølger som Arkivar i Rigsarkivets 1. Afdeling, fra hvilken Stilling han afgik ved Nytaar forrige Aar. 1896 blev han Medlem af det Kgl. Danske Selskab for Fædrelandets Historie og Sprog og 1902 dets Sekretær. Efter Brickas Død blev han 1903 Formand for vort Samfunds danske Afdeling.

En Livsgerning er afsluttet, der maa aftvinge stor Respekt ved den ualmindelig rastløse Flid og trofast ihærdige Fordybelse i én og samme Livsopgave som den Afdøde allerede i tidlig Ungdom havde sat sig, uden at lade sig friste, sprede eller sinke af andre Interesser. Til denne Hovedbetingelse for at kunne naa et Livsmaal, kom hos Thiset et lykkeligt Samtræf af forskellige, hinanden supplerende Evner og Talenter. En beundringsværdig, sjældent eller aldrig svigtende Hukommelse for Navne og indviklede Slægtskabsforhold, en udmærket Kombinationsevne, en fremragende Dygtighed og Sikkerhed i Tydningen af gamle Haandskrifter, og hvad der for Genealogen betyder ikke lidet ved Udformningen og Opstillingen af de indvundne Resultater, en Skønheds- og Ordenssans, der prægede sig i hans traadfine kalligrafiske Haand.

Som Sfragistiker var han udrustet med et skarpt, paa en Gang nøgternt og divinatorisk Blik. Ved at vende og dreje de smuldrende Vokssegl i de forskelligste Belysninger, formaaede han at opdage Rester af Skjoldmærker og Omskrifter, der for andres Øjne maatte

synes skrevne i Sandet. Hvad han saa, fæstede han med en Miniaturmalers sikre Stift til Papiret, og gennem tusinder af Segltegninger, dobbelt værdifulde ved den omhyggelige Udførelse, og deres gammeldags fornemme Smag, har han med sit enestaaende Kendskab til Typer og Særfænomener, af et skrøbeligt Materiale bjerget en rig og uforgængelig Høst for Eftertiden.

I 1883 begyndte han sammen med H. R. Hiort-Lorenzen, hvem han Maanedsdagen efter dennes Død fulgte i Graven, Udgivelsen af Danmarks Adels Aarbog, som i de 34 Aargange Udgiverne naaede at se tilbage paa, foruden Præsenslisten, som Hiort-Lorenzen varetog, hvert Aar bragte en Række Stamtavler, dels fremadskridende efter Alfabetet, over samtlige uddøde Slægter, dels udenfor Bogstavorden de endnu blomstrende Familier, der ønskede sig optaget og bekostede Stamtavlens Trykning. Hver Stamtavle var ledsaget af en Vaabenafbildning efter Thisets Tegninger, udførte i de første Tiaar i Farvetryk af den fremragende dygtige Lithograf Th. Bergh og som var kendte og skattede i Udlandets sfragistisk interesserede Kredse.

De tidligst udgivne Stamtavler, f. Eks. Abildgaard og Aceleye, var, hvad Thiset selv villigt indrømmede, den Gang endnu ikke helt modne til Tryk, men hans i og for sig gode Princip var, at det gjaldt om at spille Kortet ud, derved vaktet Lyst og Interesse hos Folk til at fremkomme med Supplemerter og Rettelser. Med faa Aars Mellemlum bragte han Korrektiver til de tidligere udgivne Stamtavler. Danmarks Adels Aarbog hævdede ved sine fuldstændige Genealogier, sit Udstyr, og den aarvaagne Prøvelse af Adkomstberettigelsen til Optagelse, en første Rangs Plads blandt de genealogiske Aarbøger i Evropa.

Thisets Kilder var hovedsagelig Rigsarkivets Membraner og ældre Adelsbreve, som han kendte til Bunds, endvidere Slægtbøgerne; en grundig Gennemgang af Kancelliets Brevbøger og Rentekammerets Registranter helt ned i Tiden, naaede han aldrig at faa tilendebragt. Herregaardsarkiverne kunde han paa Grund af sin bundne Stilling ikke udnytte, hvilket ogsaa gælder Ligstenene rundtom i Landets Kirker. Af sekundære Kilder byggede han særlig paa sin Forgænger Klevenfeldts Stamtavler og Samlinger.

Ved sin Død var Thiset i den alfabetiske Orden naaet ned til Slægterne Sparre og Spiel. Aarbogen har bragt mange store Genealogier bl. a. Familierne Skrams og Urnes, der helt er hans eget Arbejde og er en Pryd for den danske genealogiske Literatur. Rosenkrantzernes hviler paa Barners og Heises Arbejde og Baron Düring-Rosenkrantz' smukke haandskrevne Samlerværk. Billernes Stamtavle støtter sig til Mollerups og Meidells Værk om Slægten, og Brockenhausernes paa Engelstofts Undersøgelser.

Af umistelig Værd er i snevrere Forstand Thisets Stamtavler over den gamle danske Adel ned til Enevælden eller snarere til o. 1600, ikke mindst de lidet kendte, hvor Midlet til at opstille Stamtavlen ikke er Navnet, men hovedsagelig Skjoldmærket, de beskedne Væbnerslægter, der levede og døde som Storbønder paa ofte længst forsvundne Gaarde, og som ingen endnu havde turdet give sig i Lag med. Efter 1660, og især naar det gjaldt den indvandrede og Enevældens Adel, svigtede Thisets Interesse, og her nøjedes han unægtelig for meget med sekundære Kilder som Lengnicks Kirkebogsuddrag og Benzons Stamtavler. Sjældent eller aldrig gik han til de originale Kirkebøger, Skifteprotokoller og andre Førsterangskilder i Landsarkivet. Vel er Stamtavler som de over Slægterne Holstein og Levetzow meget mangelfulde, men at frakende hans Arbejde for den nyere Tids Vedkommende Værdi, som det er bleven udtalt i nogle Mindeord om ham, er uretfærdigt. Det maa tjene til hans Undskyldning, at han, der fra tidlig Morgen til ud paa Eftermiddagen arbejdede rastløst i Hovedarkivet, ikke kunde faa Tid til at anvende Resten af Dagen til Studier i Biblioteket og det afsides liggende Landsarkiv. At han indlod sig paa at opstille de gamle holstenske Adelsætters Genealogier uden at benytte de i selve Landet beroende Kilder eller den frodige, efter 1870 i Hertugdømmerne fremkomne Literatur, var vel nærmest et Udslag af Ambition eller skete efter Hiort-Lorenzens udtrykkelige Ønske. Her var hans Hovedkilder Voss' Excerpter og de skødesløst udgivne Urkunden og Regesten til 1340. I al Almindelighed tog han vel lidet Hensyn til den hjemlige og fremmede trykte historiske Literatur. Denne sidste forsætlige Begrænsning var ogsaa Grunden til, at han ikke trods sin Skrivefærdighed, sin Iagttagelse af almengyldige Fænomener i Adels Liv, hvorom han i personlig Samtale ofte kunde fremføre rammende og værdifulde Bemærkninger, fik skrevet en sammenhængende Fremstilling af den danske Adels Betydning for Landets Historie, hvad han tit nok blev opmuntret til. Det vil dybt beklages af den, der i en forhaabentlig ikke fjern Fremtid paatager sig Løsningen af en saa taknemmelig Opgave, at han ikke vil kunne regne med Thisets store mundtlige Viden, som næppe nogensinde mere vil blive samlet hos Enkeltmand.

Det smukkeste Minde om Thisets Gerning vilde være en samlet Udgave af alle hans Stamtavler over den gamle danske Adel med Indskud af hans Rettelser og Tilføjelser.

Hans Forfatterejeendommeligheder, en pludselig Skiften fra faglig nøgterne, abstrakte Drøftelser til Anekdoter, der tog Sigte paa Nutidens genealogiske og heraldiske Vildfarelser, og de bratte Overgange fra højtidelig Kancellistil til en vis Kaadmundethed, havde deres Prototyp hos hans sarkastiske Kaldsfælle Klevenfeldt, hvis

skarpe Randbemærkninger til sine Stamtavler han beundrede og gerne citerede. Denne Ejendommelighed, der bundede i hans inderste Væsen, spejler sig i hans, altid paa det omhyggeligste indstuderede Foredrag og i en Række Afhandlinger, den fornøjelige (Foredrag) Om gamle Breve (Museum 1896), hans Bemærkninger om dansk Heraldik (Aarbøger for nordisk Oldkyndighed 1902) og hans Polemik mod de Markmannske og Frostske Slægtsfabler (nærværende Tidsskrift). Hans Forkærlighed for Anekdoten træder stærkest frem i hans i Aar udkomne Erindringer fra det gamle Geheimarkiv (Arkiv og Musæum), kvikke og morsomme, men ikke ganske pietetsfulde overfor de paagældendes Eftermæle.

Af Thisets rent faglige litterære Arbejder skal nævnes hans grundige, men noget tørre Monografi over Broholm (Fyenske Herregaarde II), hans Afhandlinger om Niels Ebbesøns Slægt (Hist. Tidsskr. 5. R. V), der fremkaldte en Polemik med A. D. Jørgensen, som med sit Temperament ikke formaaede at holde Sagen og Personen ude fra hinanden, samt Undersøgelsen om Norby Slægterne (Dansk Magasin 5. R. VI).

Sammen med W. Wittrup udgav han det nyttige Nyt dansk Adelslexikon (1904); han besørgede for »Danske Selskab« Udgaven af Ellen Gøyes Jordebog (1892) og Arbejdet »Danske adelige Brevkister« (1897). Tillige var han en flittig Medarbejder af Dansk biografisk Lexikon, og baade Repertoriet over Danmarks Breve fra Middelalderen og Traps Danmark 3. Udgave skylder ham et Utal af Oplysninger, som kun han kunde give.

Som Sfragistikker fuldførte han det af Musæumsdirektør Henry Petersen paabegyndte Værk »Danske adelige Sigiller fra det 13. og 14. Aarhundrede«. Hans Hovedværk »Danske adelige Sigiller i det 15. 16. og 17. Aarhundrede«, hvori alle Tegninger efter Originaler i Rigsarkivet skyldes ham, udkom 1899—1905, et Værk, der ved sin Gruppeordning, Stofbeherskelse og Omhu i Tegningen fortjener udelt Anerkendelse. Udgivelsen af Henry Petersens andet paabegyndte Arbejde »Danmarks Kongesegl« blev han ikke færdig med.

Selv om Thiset i de senere Aar klagede over sit svigtende Syn, var hans Arbejdskraft umindsket, indtil den Sygdom, der bragte ham Døden, begyndte at indfinde sig for et Par Aar tilbage, og han regnede med, at faa Gennemgangen af samtlige uddøde Adelslægter til sidste Bogstav i Alfabetet bragt til Ende. Af fremtrædende gamle danske Slægter naaede han ikke at faa udgivet Stamtavler som Gyldenstjernerne, Stjerne-Juelernes, Krabbernes, Ulfelderne og Walkendorffernes. For disse som for andre Familier vil hans efterladte Samlinger være af megen Værdi, men paa Grund af hans særegne Arbejdsmaade, der bl. a. virkede med den omtalte, stærke Hukommelse for Anetavler og Indgifte i de forskellige

Slægter, vil Forsøg paa at fortsætte hans Gerning i Tillid til dette Materiale næppe komme paa Højde med hans Arbejde.

Som Arkivmand var Thiset en solid Dygtighed og tillige Arkivæsthetiker i gammeldags Forstand. Her skal kun fremhæves hans nitide Ordning af Brevsamlinger og kyndige Registrering af ældre Adelsbreve. Den nye Tids Principer for Arkivordning fandt kun modstræbende Indgang i hans bundkonservative Natur. Enhver Ordning, naar den blot gennemførtes ensartet fra Slægt til Slægt, uden Brud paa Traditionen var for ham god nok. Hans Modstand mod Anvendelsen af Proveniensprincippet i dets yderste Konsekvenser og saaledes som det efter Brickas Død søgtes gennemført i Rigsarkivet, især ved eksperimenterende, Rekonstruktion af Arkiver, var i hver Fald berettiget.

I det Vemod, som Thisets Venner og Kaldsfæller føler ved hans Bortgang, blander sig et bittert Minde om, at en for Særevner blind, despotisk Arkivledelse, i de sidste ti Aar, han arbejdede i Rigsarkivet, i Stedet for at gøre Brug af hans specielle Dygtighed og Kundskabsfylde, anvendte ham til Arbejder, der ikke havde hans Interesse. Medens han vilde have gjort ypperlig Fyldest enten ved Registrering og Seglbeskrivelse af Rigsarkivets Membraner, hvis Repertorisering og Konservering er i høj Grad forsømt, eller ved Udgiverarbejder som Mogens Gyldenstjernes Breve o. l., blev han, den 60-aarige Mand, ret absurdt, bl. a. sat til at ordne Marinens Arkiv. Trods alt gjorde han sin Pligt og ydede ogsaa her et fortjenstfuldt Arbejde.

At han tilsidst, som det er blevet sagt ved hans Død, var bitter og uomgængelig, er urigtigt. Indtil Sygdommen knugede ham, fandt han rig Glæde ved sit Arbejde i det lykkelige huslige Liv paa sit Landsted, og senest ved den Anerkendelse, der paa forskellig Maade vistnes ham ved hans Tilbagetræden fra Embedslivets Skuffelser og Prøvelser.

At efterlade sig den uomstridte Ros, som Foregangsmand at være uerstattelig paa et bestemt Virkefelt i Forskningen, er hædrende Eftermæle nok, men det skal ogsaa vidnes om den Afdøde, at han ydede alle og enhver, der tyede til hans Viden, en velvillig, uegennyttig og utrættelig Bistand.

Louis Bobé.